

Stawfordska Sällskapet

Historikgrupp för Höganäs AB
www.stawford.se



Rapport nr 18 Dubbeljubileet 1938

Lars Dahlbom 2016

Dubbeljubileet i Höganäs

Söndagen den 29 maj 1938



Jubileet var en hyllning till Höganäsbolagets grundare Erik Ruuth även om hans föregångare inom gruvbranchen, Jonas Alströmer, också nämndes. Här ett foto från kransnedläggningen. Det är företagets karismatiska vd P. Eg. Gummeson som håller i kransen. Ceremonin inledde festligheterna som pågick under två dagar.

Den 29-30 maj 1938 ägde stora festligheter rum i Höganäs-Billesholms AB: regi. Kransnedläggning, medaljutdelning, jubileumsmiddag, högtidstal mm, mm. Hela Höganäs var på fötter och deltog i festligheterna från morgon till sen kväll. Men festligheterna var inte enbart lokaliserade till Höganäs utan också till Nyvång, Gunnarstorp, Bjuv, Hyllinge, Billesholm och

Skromberga där man bokat in resp folkpark. Huvudscenen i Höganäs hade radioförbindelse med övriga orter så att alla, nästan 7 000 festdeltagare, kunde följa verksamheten.

Vad var det då för jubileum man firade detta år? Egentligen var det två jubileer, dels 200 år sedan det bolag som efter ett års verksamhet fick utökade privilegier 1738, dels 150 år sedan dessa

privilegierna överfördes till greve Erik Ruuth. 1737 bildades, med stöd av statliga privilegier, Skånska Stenkolsverket med Jonas Alströmer, Erik von Stockenström, Anton von Schwab och Erasmus Clefwe som finansiärer. Verksamheten, som fick utökade privilegier året därpå, omfattade prospektering och brytning av kol i Nordvästskåne men också en del, åtminstone försök till, produktion. De områden som var aktuella var Gåsebäck, Vallåkra och Bosarp. Avsättning av kol skulle ske till västkustens fyrrar enligt gammal tradition. Men denna avnämare var inte tillräcklig för att finansiera företaget utan man startade en rad olika kolkrävande verksamheter. Det rörde sig om tegelbruk i Glumslöv, kalkugnar i Råå, salpeter i Hässlunda och lervarutillverkning i Bosarp. Ingen av de här verksamheterna blev dock lönsamma vilket inte enbart berodde på okunnighet utan också på en del otur. Ett exempel på oturen var att ingen hade väl kunnat förutse att danskarna skulle förbjuda export av kalkråvara till Sverige. Dessutom visade det sig att kolen i Bosarp hade så låg mekanisk hållfasthet att den föll sönder vid transport vilket gjorde den oanvändbar för eldning i fyrrar. I stället för den egna kolen blev man tvingad att importera dyrare kol från England. Efter ett antal ekonomiska transaktioner kom hela verksamheten att övertas av Anders Brandberg vilken sålde verket till Erik Ruuth år 1786. Köpeskillingen var 2 166 riksdaler och 32 skill:r specie (en knapp miljon i 2015-års penningvärde).

Orsaken till Ruuths köp av bolaget var hans bergfasta tro på det skånska kolets lysande framtid. Han avsåg att sanera företaget och fortsätta prospekteringen i sitt privilegierade område. De vid köpet medföljande privilegierna utökades 1788 och det var denna händelse som bildade 150-årsjubileet. Som en liten kuriositet kan nämnas att 1788-års privilegier var giltiga in

mot mitten av 1900-talet.

Ruuth var finansminister under Gustav III:s katastrofalt underfinansierade krig mot Ryssland och blev efter konungen plötsliga och våldsamma död 1792 anklagad för oegentligheter med kronans finanser. Det slutade med att all Ruuths egendomar blev lagda under kvarstad i ett läge där han just hade fått information om kolfyndigheterna i Höganäs. På grund av kvarstaden kunde han inte utnyttja denna vetenskap. Ruuths företag såldes på exekutiv auktion till en grupp penningstarka göteborgshandlare som omedelbart återlämnade en stor del av det till Ruuth. Bolaget rekonstruerades och kolbrytningen i Höganäs påbörjades 1797.

Huruvida Höganäsbolaget bör räkna sin start till 1797, vilket är det i dag vedertagna årtalet, 1738 eller något annat årtal är en definitions-sak. Det är skillnad på om man vill fastställa en tidpunkt för företagets rötter eller den affärsjuridiska tidpunkten för etableringen. När det gäller Höganäsbolaget finns en hel rad av årtal att



Mycket folk hade samlats framför Erik Ruuths staty vid kransnedläggningen.

välja mellan.

Dubbeltjubiléet 1938 började redan på morgonen den 29 maj med kransnedläggning vid Erik Ruuths staty. Det var bolagets vd P. Eg. Gummeson som placerade kransen och därefter höll ett kort tal. Så här föll hans ord:

När Höganäs-Billesholms Aktiebolag i dag börjar festligheterna i samband med dubbeljubiléet är det

tillbörligt, att vi först hylla de båda våra föregångare, som togo initiativet till vår verksamhet, Jonas Alströmer och Eric Ruuth.

Den förstnämnde mångfrestaren Alströmer, initiativtagare till så många olika näringar och industrier, av eftervärlden kallad den "svenska handslöjdens fader" kan man med samma rätt beteckna som den "svenska industriens fader".

Alströmer och hans konsortium blev det aldrig förunnat att komma ur svårigheterna. De voro för tidigt ute; tekniska och andra resurser voro för ofullständiga att övervinna de oerhörda svårigheter naturen rest mot dem, som sökte utvinna den skånska jordens gömda skatter. Alströmers namn har därför heller aldrig blivit så förknippat med Höganäsindustrin, Höganäs och Nordvästskånes, som Eric Ruuth, vilken 50 år senare övertog de bortskänkta privilegierna och anläggningarna.

Eric Ruuth besatt energi och offervilja i sällan bevitnad grad. För honom blev Höganäsindustriens framgång ett ideellt mål, som han icke kunde släppa ur sikte. Under ett till synes hopplöst företag med uppoffrande av hela sin egen icke obetydliga förmögenhet lotsade han näringen genom de första svåra åren. Dess slutliga framgång fick icke heller han uppleva men med visionär lidelse trodde han därpå, och han svek icke denna sin tro. Greve Ruuth har därför också för evärdliga tider fått sitt namn förbundet med Höganäs och Höganäsindustrien; han har blivit den idol, som varje folk, varje samhälle och varje företag har gott av att äga, att kunna se upp till och hämta kraft ur i svåra tider, såsom sådan har han framstått för gångna generationer, vilka som bevis på kärlek och uppskattning reste denna bild, och vi, som nu njuta frukterna av hans arbete, hoppas att kommande släkten icke glömma Ruuths förebildliga gärning, utan om så erfordras offra egen bekvämlighet och egen vinning för att åt kommande släkten bevara möjlighet till bärgning.

Vi hylla hans minne genom att ur glömskan fram-

draga de vackra verser, som av okänd skald rim-mats till det högtidliga avtäckandet av Ruuths staty den 18 juli 1861.

De "vackra verser", som Gummeson refererade till, kanske idag verkar något storvulna och för oss har något av ett löjets skimmer över sig men medge att den tidens högtidsspråk innehöll språkliga värden som helt har gått förlorade. Här följer de "vackra verserna":

Låt hackan hvila, lägg ditt arbet neder
Och låt maskinen stanna några slag!
Stån upp ur schakten! Se, hur allt sig reder
Och smyckar till en festlig dag!
Artisten lyckats, Excellensen färdig!
Se der Hans bild, sin urbild värdig.

Se upp! Der står han uti "svenska dräkten",
Craschanen på sitt än mer svenska bröst!
Din första jernväg det är Han som sträckt den,
Naturens bundna skatt åt dig Han löst,
De första kolen var det Han som gaf dig!
Se upp med vördnad, tag din hatt utaf dig!

Här var en ödslig bygd med täta skogar
Och glesa byar mellan sten och kärr,
Der lärkan ostörd sjöng, ty odlarns plogar
Här skuro då blott få och korta ärr;
Ej skällor pinglade i mark och hagar,
Allt var så tyst och dödt här i de dagar.

Men därinunder låg en verld, ej anad,
Som haft sin blomstring; också den, en gång,
Men till dess skatter fanns en väg ej spanad
Och aldrig än der hörts en menskelig sång;
För forskarn dold med sina under stora,
En mystisk verld med en förstenad flora.

I långa sekler Gnomerna der vaktat
Sin glimmande, sin listigt gömda skatt,
Och menskoverlden spefullt de föraktat,
Insvepta tryggt i otillgänglig natt.
Till verldens slut den ron de tänkt få njuta,

Men då besvärjarn kom med sin slagruta.

*Han började med snillets planer drägtig,
Mot bergets andar nu ett krig helt fort,
Men deras kraft var ej den striden mäktig,
De måste öppna snart sitt rikes port.
Den nye Thor förföljde dem med hamrar
Från sal till sal in i gemak och kamrar.*

*Och deras skatter vrok han upp i dagen,
Till en välsignelse för torftig trakt,
I mängd och styrka växte alltmer slagen
Och snart till bundsförvant togs ångans makt
Den striden, hoppas vi, så snart ej slutar,
Fast nog enhver kan se, hvart segern lutar.*

*Nu blefen rörelse, ett lif och hvimmel,
Ett idogt folk drog in i trefna tjäll.
Om röken stundom skymde bort Guds himmel,
Så lyste eldar upp den mörka qväll;
Och skördars guld blev strödt kring schakten,
Och till allt väsnet slog maskinen takten.*

*Han sjelv är död och tiderna ha skiftat
Med ömsom mulna, ömsom klara dar,
Men molnen flytt och hvad den ädle stiftat,
Det verk han grundat, står i blomstring kvar.
Ej Hans är allt, som blomstrar denna stunden,
Men Han besvärjarn var, Han plöjde grunden.*

Anm 1. Svenska dräkten eller nationella dräkten var en av Gustav III stipulerad klädedräkt för främst adeln. Avsikten var att förhindra det överdådiga mode som hade utvecklats inom adel och medelklass och som medförde önskad import av bl. a. dyrbara tyger.

Anm 2. Ordet vrok kommer från "vräka". "Och dess skatter vräkte han upp i dagen" skulle det kanske hetat idag.

Kransnedläggelsen var bara början på en lång dags festligheter. Nästa punkt på dagordningen var medaljutdelning utanför stadshuset på

Brorsbacke, nuvarande Tivolihuset. Där hade då en stor skara människor samlats för att bese utdelningen. På hederstribunen fanns flera av de tongivande personerna i Höganäsbolagets ledning. Bl. a. syntes, utöver vd P. Eg. Gummeson med hustru, styrelsemedlemmarna Carl Johan Malmros, Ragnar Blomquist och Tage Cervin. Dessutom deltog försvarsministern och landshövdingarna i Malmöhus och Kristianstads län som särskilt inbjudna.

Medaljen som delades ut av försvarsminister Sköld och de båda landshövdingarna Fredrik Ramel och Johan Nilsson, var Kungliga Sällskapets Pro Patria i silver. Den avbildade medaljen är 1936-års modell.

Sällskapet Pro Patria (För Fäderneslandet) grundades redan 1766 och hade två inriktningar, välgörenhet och belöningar via medaljutdelningar. Bl. a. inrättade Pro Patria det första barnbörds-
huset i Sverige (1775). Den medalj som delades ut vid festligheterna 1938 var medaljen "För trohet och flit", en medalj som delades ut mellan 1836 och 2005. Fler än 10 000 personer har fått medaljen under årens lopp. Från Pro Patria sida var kravet för erhållande av medalj minst tjugofem års anställning hos samma arbetsgivare, men Höganäsbolaget hade satt kravet till fyrtio år. Hade tjugofemårsgränsen hållits skulle antalet medaljörer uppgått till cirka 2 000 personer. Nu reducerades antalet till cirka 400. Samtidigt med medaljutdelningen hade nästan 2 000 personer samlats till fest i Folkparken dit tal och övriga ceremonier överfördes via radio. Vid utdelningen av medaljerna hölls givetvis tal och även om något av dem kanske är väl omfattande kan de ändå ge antydningar om vad som rörde sig i tiden. Så här talade styrelseordförande Carl Joh. Malmros:

Jag hälsar Eder alla, vare sig Ni äro församlade här i Höganäs eller på festplatserna i Billesholm, Bjuv, Skromberga, Hyllinge, Nyvång eller Gun-

narstorp, hjärtligt välkomna till denna fest. Anledningen till den är, att 1938 med fog kan betecknas som ett bemärkelseår för Höganäs-Billesholms AB, och detta i flera hänseenden.

Sålunda var det resultat av rörelsen styrelsen kunde framvisa för aktieägarna vid gårdagens bolagsstämma, det bokslut som förelåg, att beteckna såsom gott, kanske ett av de bättre i bolagets historia.

Tack vare detta förhållande kunde styrelsen också föreslå en något ökad utdelning till aktieägarna.

Vidare ha de avtalsförhandlingar som slutförts i år med företagets arbetare, lett till enighet och samförstånd. Arbetsfred har skapats för tvenne år framåt. Enighet har även uppnåtts i en så viktig angelägenhet som ordnandet av pensionsfrågan för bolagets arbetare. För denna fråga har funnits en lösning, såvitt jag vet helt ny för landet och som jag ej tvekar beteckna som genialisk. Genom gemensamma, månatliga insatser hos pensionsstyrelsen från arbetsgivare och arbetare äro alla yngre säkrade att vid ålderns dag veta sig berättigade till ett ej oväsentligt årligt belopp, som ej inkräktar på den statliga pensionen utan utgår jämsides med denna.

Genom annan försäkringsanstalt har pensionsfrågan även ordnats för tjänstemän och förmän.

För alla äldre och samtliga kategorier som på grund av sin ålder ej kunnat helt säkerställas genom ovannämnda försäkringar, har det kunnat ordnas, genom användande av dels vinstmedel för året, dels uppbevarade sådana, att avsevärda penningbelopp till pensions och understödsstiftelser avsatts, med vilka avses träda utjämnande emellan med fyllnadspension, så att alla vid inträdd pensionsålder bliva likställda var i sin grupp.

Även änkekassan har det varit möjligt tänka på.

Detta är naturligtvis ej resultatet av ett års arbete.

Målmedvetet och på lång sikt har ledningen strävat mot det mål, som i år uppnåtts, ett konsoliderat företag som kunnat väl sörja för de anställda och bereda aktieägarna en förbättring i utdelningen.

Bara detta kunde vara anledning till glädje och fest, men året är även i andra hänseenden ett märkesår. Man kan nämligen även tala om jubileum, och detta såväl 200 års som 150 års.

När de skånska kolfyndigheterna upptäcktes, vet man ej med bestämdhet. De omtalas emellertid redan 1571 i skrivelse från danske konung Fredrik II till länsmannen på Helsingborgs slott. Tid efter annan omnämns de sedan av skilda anledningar. Sedan Skånelanden 1658 blivit svenskt område, inrättades ett nytt bergmästaredistrikt för dessa provinser. Förste innehavaren av ämbetet var en Casper Schmidt, som även synes hava själv bearbetat fyndigheter. Jämsides härmed bröts kol av Grevinnan Marie-Sophie Oxenstierna, född de la Gardie, som bland sina stora besittningar även räknade Krapperup. Av urkunderna framgår, att dessa båda råkade i tvist om vissa fyndigheter, och Grevinnan Oxenstierna framhåller i sina inlagor bl.a.

hur hon bryter och levererar sina kol till billigare pris än statens representant.

Emellertid synes denna kolbrytning på olika ställen aldrig hava fått någon större omfattning. Först år 1738, alltså för 200 år sedan, blev det mera fart i arbetet. Då utfärdades privilegier för ett bolag att här eftersöka och bryta stenkol. Även bearbetning av eldfasta leror påbörjades av detta bolag. Bolaget stod under ledning av konsuln Jonas Ahlström. Denne som sedermera adlades, blev den i svensk industri historia namnkunnige Jonas Alströmer.

Det ekonomiska utbytet för detta bolag synes emellertid ej hava blivit särdeles lysande, ty 1785 skänkte dess intressenter alla sina anläggningar



med åtföljande privilegier och rättigheter till sin syssloman Samuel Brandberg. Denne åter sålde alltsamman till dåvarande Friherre, sedermera Greve Eric Ruuth.

Den 9 maj 1788, alltså för 150 år sedan, erhöll Greve Ruuth förnyelse på de privilegier, som Ahlströmska bolaget förut innehaft. Detta "Höganäs privilegierade område" bearbetas ännu av Ruuths efterföljare i sena år, Höganäs-Billesholms AB, och här hava vi alltså 150 års jubileet.

Greve Ruuth, som allmänt anses såsom Höganäs-industriens grundare, visade stort intresse för detta företag. Han nedlade mycket arbete på och offrade så gott som hela sin stora förmögenhet för att föra detsamma framåt. Svårigheterna voro emellertid många och stora. Brist på verkligt erfaret gruvfolk såväl till arbetsledare som arbetare var en av de största svårigheterna. Den tekniska utrustningen var även bristfällig. Det skulle föra allt för långt att här gå in på detaljer rörande de svårigheter och bekymmer, med vilka man hade att dragas. Betecknande är emellertid, att man redan på den tiden inom detta företag hade blicken öppen för vad det betydde att hava en god och kunnig arbetarstam, och man försökte mångahanda medel för att genom drägliga villkor binda folk vid detta mödosamma arbete. Av intresse kan det vara att omnämna, att redan så tidigt som år 1802 upprättades ett s.k. kontrakt med arbetarna, vilket synes vara en direkt föregångare till senare tiders kollektivavtal. I detsamma, som undertecknades av de anställda personligen, bestämdes arbetstidens längd, såväl som avlöningen för olika arter av arbete såväl ovan som underjords, ersättning fastställdes för vissa hinder i arbetet, böter för saklöst uteblivande från detsamma, ersättning vid olycksfall, föreskrifter om arbetarnas inbetalning till sjukkassa från vilken sjukersättning, bidrag till läkarens avlöning m.m. utgick. Redan då var företaget tydligen modernt i sin uppfattning i arbetarfrågor.

Greve Ruuths tanke om Höganäs framtidsmöjligheter framgår av ett yttrande, han fällde härom, i ett tal han den 11 augusti 1813 höll i Vetenskapsakademien. Jag tillåter mig citera:

"Om hoppet kunde med en blick genomtränga den slöja som döljer kommande händelser, skulle jag tro mig se den underjordiska rikedom Höganäs stenkolsfält utan tvivel förvarar åt fäderneslandet, giva upphov till ett folkrikt och blomstrande ställe, där svenska handslöjden idkas till fosterlandets vinning och flera tusende medborgares lycka och trevnad".

Jag å min sida vågar påståendet, att Greve Ruuths profetia gått i uppfyllelse. Höganäs är en blomstrande och folkrik stad. Även på andra orter inom gruvdistriktet ha uppstått livaktiga samhällen, bebodda av, som jag hoppas, lyckliga människor, som väl trivas där.

Ja, mitt Herrskap, jag hoppas Ni nu förstår, varför styrelsen ansett det lämpligt att ordna med denna fest just i år.

Programmet för densamma är anlagt på att vara ett tack till och en uppmuntran för dem, som i olika grader och yrken arbetat inom detta gamla förnäma företag.

Ett led häri är att Styrelsen utverkat Kungl. Sällskapet Pro Patrias medaljer till en lång rad av gamla trotjänare. På grund av det glädjande förhållandet, att de som en gång vunnit anställning här, sällan flytta bort utan fortsätta sin gärning inom företaget intill ålderns dagar, har antalet för dem som kunnat ifrågakomma vuxit till sådan mängd, att det varit nödvändigt draga en gräns vid 40 års anställning.

Jag vågar nu hemställa, att Herr Statsrådet och Herrar Landshövdingar ville vara en den godheten utdela dessa medaljer till dem, som av marskal-karna uppropas, och till Eder, blivande medaljörer, hemställer jag, att Ni ordna Eder enligt ordningsmännens anvisning och så framträda för att avhämta Edra hederstecken.



Mycket folk var samlat inför utdelningen av medaljer.



Från VIP-avdelningen. Cylinderhatten är ordförande Carl Johan Malmros. Snett ner till höger sitter försvarsminister Per Edvin Sköld. Damen på bilden, det finns bara en, är vd-sekreteraren Signe Åberg. Även Gummeson skymtas i främsta raden längst ut till höger.



Från vänster: Cervin, Malmros och Gummeson



Här är det Anton Mattsson som får sin medalj av Fredrik Ramel, Landshövding i Malmöhus län. Mattsson började i gruvorna direkt efter folkskolan och arbetade bl. a. som maskinist i sch Oscar II och sch Gustav Adolf. Han hade stort intresse för Höganäs och fanns med i den första uppsättningen stadsfullmäktigeledamöter 1936. Så småningom övergick han till en tjänst som kamrer i Höganäs Sparbank och pensionerades därifrån 1948, 69 år gammal.



I Folkparken kunde man följa vad som tilldrog sig vid Brorsbacke. Liksom till ett antal folkparker runt om i nordvästskåne, där Höganäsbolaget hade någon verksamhet, sände man händelserna via radio.

Stadsrådet som nämns i talet är dåvarande förvarsminister Per Edvin Sköld. Man hade länge försökt få statsministern, Per-Albin Hansson att komma till medaljutdelningen men det blev alltså Sköld som fick representera staten. Anledningen var troligen att jubileet hade planerats till den 1:e maj och då var givetvis statsministern uppbokad till annat. Valet av den 1:e maj, som senare ändrades efter påtryckning från bland annat facket, kan tyckas något egendomligt. Per Edvin Skölds tal behandlar delvis hur arbetarklassen växt, och växer, fram till en position jämfört med övriga samhällsklasser. Och detta är kanske inte så förvånande från en tung socialdemokrat. Mot slutet hyllar han dock Högansbolagets ledning som framstående och framsyna.

Vid ett tillfälle som detta är det svårt att undgå en tanke på tidernas växlingar. Om arbetare vid den skånska stenkolsindustrien för låt mig säga 60 år sedan erbjudits medaljer såsom i dag, skulle de nog mottagit dem men med krökt rygg och undergiven min. Huruvida de därvid känt tacksamhet eller motvilja, skulle säkerligen ingen fått veta. Men om erbjudandet kommit för trettio år sedan, hade nog åtskilliga vägrat. Ty de skulle betraktat medaljen som uttryck för benägenhet hos företaget att undslippa en rättmätig ersättning för arbetet. Man skulle ha tänkt och sagt: "Giv mig i stället en lön, så att jag kan leva och sätt mig i tillfälle att ordentligt försörja de mina, giv mig trygghet för ålderdomen, giv bröd åt änkor och faderlösa. Medaljen ger intet av allt detta." Och ett är visst. Medaljen för långvarig och trogen tjänst på fattighusgubbens bröst är ett hån mot både förnuft och känsla.

I dag, medaljörer, ha Ni trätt fram och tagit emot Edra medaljer med lyftad panna och frimodig blick. Ni ha kunnat det, emedan tiden har bytt ansikte. En arbetare i våra dagar känner sig icke på samma sätt som förr utlämnad till sin arbetsgivares godtycke. Han känner sig ej längre ensam,

han har tillsammans med alla sina kamrater en organisation, som hjälper och stöder. Genom den är han med och bestämmer över löner och pensionsförmåner. Tanken på arbetarepensionering har slagit igenom. Staten har uppmuntrat och gått före. Företagen ha kommit med. Genom olycksfallsförsäkringen har skapats ökad trygghet, och statens nyligen genomförda bidragsverksamhet för barn, som mist sin försörjare, är ett ytterligare steg mot säkrare förhållanden för vårt lands arbetarebefolkning. Vad som skett, är något att vara glad åt men icke att vara nöjd med. Bättre bör det kunna bli.

Särskilt dröjer kanske därvid vår tanke vid de problem, som uppkomma, då en naturtillgång är förbrukad och folk står utan försörjning. En ordning för trygghet mot sociala rubbningar av denna natur måste sökas. Men det är i alla fall en utveckling i rätt riktning. Den har grundlagt arbetarnas självförtroende och stärkt deras framtidsförhoppningar. Arbetaren har funnit sin väg och han går den. Här spelar medaljen ingen roll. Den gör varken till eller från, ty den är icke ersättning för arbetet.

Men den har sin plats på bröstet ändå. Ingen tror



Per Edvin Sköld talar.



Sång och musikförekom i riklig mängd. Här är det operasångare Sven Nilsson som förgyller medaljutdelningen.

Sven Nilsson var civilingenjör och tidigare anställd på Höganäsbolaget. Blev senare en mycket uppskattad bassångare med framträdanden på bl. a. La Scala och Covent Garden Royal Operahouse.

väl, att industriarbete kan effektivt utföras av en nybörjare. Även här gäller att vana ger färdighet, att yrkesskicklighet har stor betydelse. En enskild person kan nå långt i prestationsförmåga. Men inte ens ett långt liv räcker till att nå toppen. Här tillfordras generationer. Far måste lämna sina erfarenheter i arv åt sonen, som får bygga vidare på yrkets förkovran. På så sätt skapas yrkestradition, och där den finns har grundlagts ett värde, som är en viktig förutsättning för ekonomisk framgång i en produktiv verksamhet. En sådan yrkestradition har skapats inom den skånska stenkolsindustrien. En fond av erfarenhet bäres här över från generation till generation, därigenom att folk varit trogna mot sitt yrke, stannat kvar i arbetet och berett sina efterkommande möjlighet att fortsätta där och bygga vidare på verket.

Medaljen är belöning för trohet mot industrien och

därmed mot egna efterkommande, mot hemorten och mot hela landet. Denna trohet bör så mycket mera hedras, som den består i att stanna kvar i ett arbete, som är hårt och farligt och där trots detta lönen icke kan anses vara hög.

Traditionen är icke blott till nytta för den industri, vari den uppstår, ej blott en förutsättning för tillkomsten av ekonomiska värden, den är en ideell tillgång för samhället. Tradition ger stabilitet och följdriktighet i samhällets utveckling. Den bör finnas hos alla, som påverka denna utveckling.

Våra dagar få uppleva, hurusom steg för steg det femte ståndet, arbetarklassen, tar sin plats sida vid sida med övriga folkgrupper i ansvaret för vårt folks öden. Det är en process, som ej förlöper utan störningar och svårigheter. I viss mån bottenar detta däri, att industriarbetaren är en relativt ny medlem av vårt folk. Hastigt har Sveriges industri vuxit upp till en imponerande storlek. Till den har samlats folk i hundratusental. Från skilda orter och folkgrupper ha de kommit, industriens arbetare och anställda. De ha ryckts bort ur den gamla miljön, fått sina erfarenhetstrådar avslitna och förts in i en obruten, social vildmark. Här skall man bygga nytt, samla nya erfarenheter, finna livsåskådningar, skapa traditioner. Det tar sin tid och medför perioder av för stor rörlighet och brist på balans.

Men stabiliteten är på marsch och industriens befolkning håller på att finna sin väg. I spetsen gå de grupper, som av ödet tillåtits att börja först. Hit hör den skånska stenkolsindustriens folk. För tvåhundra år sedan började man här söka sig fram. I etthundrafemtio år har verksamheten varit ständigt igång. Under snart etthundra år har en verklig industriell verksamhet i modern mening bedrivits. Här har son följt efter far. Här ha i generationer de gamles erfarenheter ärvts av de unga. En miljö för fruktbringande samhällsarbete har skapats, ett arbete till samhällets bestånd och sunda utveckling. Låt medaljen även vara en erkänsla för att Ni va-

rit med och burit över gången tid till framtid, ett bevis på att det femte ståndet håller på att vinna åt sig hem och hårdt fosterland.

Så ha vi på detta sätt i dag velat hedra arbetet i dess betydelsefulla roll som värdeskapare och samhällsbyggare. Men vi få inte glömma, att andra faktorer än det trogna arbetet också erfordras för utvecklingen. En viktig sådan är företagsamheten i alla dess uppenbarelseformer. Låt oss komma ihåg: Här låg kolet i jorden sedan miljoner av år. Sedan århundraden visste människor om att det fanns där. Men det blev ingen industri för det. Först måste det komma människor med nog fantasi att överskåda dess brukbarhet, med initiativ att utnyttja möjligheterna, med mod att riskera pengar vid exploaterandet. Bakom den skånska stenkolsindustrin av i dag ligger mycket av sådan fantasi, initiativ och mod. Många människor ha här gjort sina insatser. De kunna lika litet nämnas vid namn i dag som alla de, vilka med svett och möda deltagit i denna industris uppbyggnad. Men ett par namn böra vi stanna inför. Marie Sophie Oxenstierna, hon som redan i början insåg, att stenkolsbrytningen måste förenas med annan produktion för att ha någon framtid. Hon skördade icke guld på sitt pionjärarbete. Men hon visade vägen. Eric Ruuth, han som drevs av lidelse att låta denna naturtillgång bli till nytta för människorna, som hade mod att satsa sin förmögenhet på att nå detta mål. Han offrade för saken. Den kortsynte säger måhända, att det var ansvarslost att ge ut pengar, som icke kommo igen och icke gav ränta. Det gjorde de icke för honom och icke för hans arvingar. Men de kommo igen till det svenska folket, de voro icke bortkastade. Hans exempel bör lära oss, att mod och framsynthet måste till, om framgång skall följa, och att en förlust i dag kan bli vinst i morgon. Efter pionjärerna ha andra följt i spåren. Ständigt här behövs frisk fantasi, nya initiativ och nytt mod. Och till sist kom framgången.

Den har icke varit lättköpt. Ty kolfyndigheten är

fattig. Ensam ger den få möjligheter. Det skånska kolets marknad är liten. En stor del måste förbrukas, där det brytes. Tillsammans med den eldfasta leran bildar det grund för tillverkningar, åt vilka en viss marknad kan vinnas och bibehållas. Men den är också begränsad. Det gäller därför att ständigt spana efter nya möjligheter. Så tog man malmen från Norrbottens gruvor och förde till Högnäs och tillsammans med kolet blev den till en ny värdefull produkt, vars marknad även den likväl knappast kan utvidgas hur mycket som helst. Av kolet blir också elektrisk kraft, som är bra att ha, när älvarnas vatten sinar. Allt detta är vittnesbörd om företagsamhetens triumf. Därav kommer det sig, att vår fattiga skånska stenkol blivit förutsättning för en ekonomisk verksamhet, som ger sina anställda en tryggare tillvaro, än vad många långt rikare fyndigheter förmå.

Liksom industriens anställda med heder följa i sina förfäders spår, så vill dess ledning icke stå sina företrädare efter i företagsamhet. Jag vet, att fantasins eld icke har slocknat, att initiativen icke dött, att modet icke flyktat. Jag vet, att uppmärksamheten ständigt spanar efter nya möjligheter till användning av de naturtillgångar industrien förfogar över och till utnyttjande av nya sådana. En vacker dag springer nog en ny källåder fram ur industrien till fromma för folk och land.

Den skånska stenkolsindustriens ledning har visat sig minnesgod mot personalen på denna jubileumsdag. Bilden skulle bli ensidig, om icke i hedersbetygelserna företagsamheten beredes plats vid arbetets sida. Jag saluterar på samhällets vägnar denna industriledning, både den, som under tiderna varit, och den, som i dag är.

Denna honnör riktar jag särskilt till styrelsens ordförande, Direktör Malmros, dess vice ordförande, Bankir Cervin, och verkställande direktören Gummeson.

Direktör Gummeson! Av en ödets nyck har jag haft tillfälle att följa Eder verksamhet inom ett område,

som jag har att svara för. Jag tror mig därvid ha funnit, hurusom Ni, Herr Direktör, drives av en stark önskan att öppna nya möjligheter för ökad företagsamhet i vårt land och att Ni gör det utan tanke på att därmed vinna egna fördelar. Jag har en livlig känsla av att Ni i särskilt hög grad representerar saklig lidelse, fantasi och initiativ i den skånska stenkolsindustrin, att Ni på ett berömvärt sätt upprätthåller en berömvärd tradition. Jag har Hans Majestät Konungens uppdrag att till Eder överlämna riddartecknet av Vasaorden.

Bankir Cervin! Jag tror mig veta, att Ni, Herr Bankir, vid åtskilliga tillfällen, då bolaget behövt nytt kapital för utvidgningar och moderniseringar, varit förmedlaren därav. Att på detta sätt vara förläggare av penningar är förenat med stora risker, ty ingen kan veta om kapitalet kommer åter. Det erfordras mod att ta dylika risker, men ett mod, som är en nödvändig förutsättning för det ekonomiska framåtskridandet. Herr Bankir, det är en oskriven lag, att modet bör belönas. Jag har Hans Majestät Konungens uppdrag att till Eder överlämna riddartecknet av Nordstjerneorden.

Direktör Malmros! De båda, som nyss dekorerats, har jag betecknat som representanter å ena sidan för fantasi och initiativ och å andra sidan för mod. Detta är mycket goda egenskaper men farliga också, om de icke hållas inom gränser av kloket och erfarenhet. Jag betvivlar visserligen icke deras förmåga att bemärka dessa gränser. Men det inger i alla fall en stor trygghet att veta, att Ni, Herr Direktör, har ledningen för bolagets styrelse. Det är allmänt bekant, hurusom Ni i många år varit en framstående och framsynt industriledare och därunder samlat stor erfarenhet, som också kommer den skånska stenkolsindustrin till del. Jag har Hans Majestät Konungens uppdrag att till Eder överlämna kommendörstecknet av Vasaordens första klass.

Festdeltagare! Jag hemställer nu, att Ni alla förena Eder med mig i utbringandet av ett fyrfaldigt leve

för medaljörerna, vari vi även innesluta de båda nya riddarna och den nye storkommendören. Leve de!

Som framgår av talet var det inte bara Pro Patriamedaljer som delades ut. Gummeson blev riddare av Vasaorden, Cervin riddare av Nordstjerneorden och Malmros kommendör av Vasaordens första klass.

Direktör Gummesons tal till medaljörerna var föredömligt kort och konsist:

Mina herrar,

Höganäs-Billesholms AB har i dag ett ögonblick låtit maskinerna stanna och redskapen vila och samlats till en högtidsfest, medan en milstolpe i vår utveckling passeras. Vårt företag har i likhet med så många andra utvecklats från en blygsam början, där seg energi övervunnit de svårigheter naturen reste mot dem, som ville beröva jorden dess dolda rikedomar. Det säger sig självt, att den storartade utveckling Höganäsbolaget genomgått från en ringa, hantverksmässigt driven fabrikation till våra dagars storindustri framförallt varit möjlig tack vare de naturtillgångar en givmild försyn hoppat i nordvästra Skånes jord. Men därtill har även behövts "ledning" och arbetskraft. Det är denna sistnämnda faktor, som detta mitt anförande nu närmast gäller.

Ärade herrar medaljörer det finns ett gammalt, mycket nött men sant ordspråk, som säger: "Det är ej fältherren ensam som vinner segern, utan det är de djupa leden, som vinna den åt honom". Detta ordspråk kan i hög grad tillämpas på de djupa leden som arbeta och arbetat i Höganäsbolaget. Dess anställda av olika kategorier hava i århundra hand i hand med ledningen övervunnit de oerhörda svårigheter, som måst brytas för att säkra framgången. Vi nu aktiva, som lyssna till de äldre arbetarnas skildringar, hur de under långa arbetsskift i våta, osunda arbetsorter, snålt upplysta med rykande bloss eller oljelampor, genom slit och släp

förtjänade sin ringa dagslön, vi fyllas av beundran för denna deras gärning; det är de, som genom sina uppoffringar gjort vår utkomst under drägligare arbetsvillkor möjlig.

Det är gammal tradition inom Höganäsbolaget att hedra sina anställda med lång tjänstetid genom utdelandet av medaljer. Medaljutdelning ägde första gången rum redan år 1822 och har sedan upprepats vid skilda tillfällen, senast år 1915. Ett bevis så gott som något för Höganäsbolagets arbetares trohet mot sitt företag är, att när vi i år beslöt att i samband med vårt jubileum återigen upptaga den gamla goda Höganästraditionen genom att utdela K. Sällskapet Pro Patrias medaljer för "trohet och flit" vi måste stanna vid en så hög anställningstids-siffra som 40 år för att få antalet medaljörer rimligt. Skulle vi i likhet med många andra medaljerande företag låtit 25 tjänsteår varit meriterande, skulle medaljörernas antal blivit c:a 2000. Detta är siffror, som tala sitt tydliga språk, belysande vad jag tidigare sagt om troheten i tjänsten.

De gamla romarna hade ett ordspråk som sade: "Äran följer dygden som en skugga." Herrar med-



Tåget med gäster till banketten i järnsvamp-ladan avgick vid 18-tiden från Brorsbacke.

aljörer, I kunnen för visso alla bära de förtjänstecken för "trohet och flit", som i dag tilldelats Eder, med den ära, som Edert plikttrogna arbete förtjänar. Jag är stolt och glad över att det kommit på min lott att utbringa en hyllningsskål för Eder, till vilka kategorier I än hören. Här närvarande gamla medaljörer från förra minnesfesten samt

närvarande eller frånvarande medaljörer av i dag beder jag, att alla ni övriga hjälper mig att hylla med ett trefalt leve.

Inledningsorden "Mina herrar" visar på att det endast var manliga medaljörer närvarande.

Efter medaljutdelningarna var det dags för den stora jubileumsmiddagen. Eftersom det var 525 gäster behövdes en rymlig lokal. Man använde den stora mellanlagringsladan för järnsvamp.

Givetvis hölls det tal även här. Det första talet, som var ett tacktal från medaljörerna till bolaget, hölls av landstingsman och kommunalnämndens ordförande Jöns Waldemar Persson.

Då vi nu gemensamt frä minnet, 200-årsdagen av vad man kanske bäst kan uttrycka det upphovet till den insats i Svenskt näringsliv Höganäsbillesholms Aktiebolag representerar, måste man medge, att stora skäl föreligga att ägna detta minne en särskild eftertanke. Vad Höganäsbolaget genom tiderna och för närvarande betyder för vårt land och folk behöver inte närmare förklaras. Vi se resultat i vår Skånebygd och namnet Höganäs och dess alster äro kända och välkända över hela världen. De som satts att förvalta det arvet fyller på ett för land och folk hedrande sätt den uppgiften. Jag hör till de yngsta av den grupp Höganäsbolagets anställda, som genom 40-årig tjänst nu hedrats med Patriotiska sällskapets medalj. Rätteli-



Den festklädda järnsvampladan tog emot cirka 600 personer med medaljörerna som hedersgäster.

gen borde kanske någon äldre tolka medaljörernas tankar, men jag har kanske på ett annat sätt än de flesta haft en finger med, då det gällt senare årens utveckling.

I övrigt är nog min insats liknande övrigas med början i arbetet som 12-åring en sommar i askbruket för att sedan gå över till arbetet under jord. 12-åringens arbete var att passa en dörr för att sedan övergå till körpojken, dragarens, lejhuggarens och lottad kolhuggare i regel var åren avgörande. Jag måste ärligt tillstå, att, trots andra har sin uppfattning om arbetet under jord som något ohyggligt, har jag alltid trivts med detta arbete. Nog var det hårt och smutsigt arbete, men man kände sig fri och obunden, och frihet är frihet även om denna frihet är förknippad med hårt arbete. De som börjat inom andra grenar inom bolagets verksamhetsområde har genomgått samma förhållande även om arbetet varit något annat. Vad jag här nämnt om kroppsarbetarna gäller ungefär på samma sätt de anställda, nu medaljerade i deras egenskap av tjänstemän och förmän. De förra ha som regel börjat som kontorsbiträde och de senare som arbetare för att sedan avancera till högre kvalificerat arbete.

Då jag nämnde, att jag haft något att göra med senare årens utveckling vid Höganäsbolaget, menar jag därmed de 23 år jag varit avdelning 66 i Höganäs representant vid förhandlingar med bolaget. Nog kunde dessa förhandlingar tidvis vara hårda, men lämna aldrig någon kvarstående bitterhet. Konkurrensen på världsmarknaden har, då det gällt bolagets alster, framtvingat förändringar och förbättringar av driften, men givetvis ha även de krav, som framförts från fackföreningshåll, skjutit på utvecklingen, en utveckling som man kanske bättre förstår, då man nämner de primitiva redskapen i gruvan, då jag började, järnskodd träskyffel, förskrämningshacka och järnspett fram till nutidens förskrämningsmaskin och kilspade. Vad som i detta fall gäller gruvan, gäller i lika hög grad den

övriga fabrikationen och inte minst administrationen. Jag måste i detta sammanhang säga, att det som regel alltid rått ett gott förhållande emellan bolagets ledning och dess anställda, därom vittnar i dag den talrika skaran medaljörer.

Själv känner jag en tillfredsställelse med att den sista förhandling, jag var med om, gällde ordnandet av arbetarnas pensionsfråga, som enligt min uppfattning ordnats på ett, jämfört med gångna tiders, betryggande sätt. Jag vill sluta med att uttala samtliga medaljörers lyckönskan till Höganäsbolaget för vunna resultat samtidigt som jag uttalar deras tack för gångna års gemensamt arbete samt för vad som i dag kommit oss till dels utvisande bolagets uppskattning av vårt arbete. Det kan kanske inte förtänkas, om jag i detta tack särskilt innesluter de som haft ledningen, bolagets direktörer, vilka varit den förmedlande länken mellan bolaget och de anställda.

Med en önskan om fortsatt framgång för Höganäsbolaget ber jag samtliga medaljörer förena sig med mig i ett fyrfaldigt leve Bolaget, för att på detta sätt samtliga hörbart kan tacka.

Efter detta tacktal kom Kapten Carl Norrthons tal, ett tal som kanske verkar något pliktskyldigt framfört. Norrthon var ledamot i stadsfullmäktige och en person med stort inflytande i Höganäs.

Herr Statsråd, Herrar Landshövdingar, Mina Damer och Herrar!

Detta bolag, som i dag firar minnet av den tid för 200 år sedan, då stenkolsfyndigheterna i Skåne först började bearbetas, för att 50 år senare följas av ett bolag, som grundlade den verksamhet, vilken under årens lopp utvecklats till det nuvarande Höganäs-Billesholms Aktiebolag, har varit av den allra största betydelse för trakten och Höganäs i synnerhet.

Det lilla fiskeläget, som vid den tiden för 150 år sedan bestod av 8 å 10 hus och gårdar, hade för fis-

kets bedrivande en 60 meter lång stenbro, belägen i lä av ett från land utstickande stenrev, varpå den stora stenbryggan senare blivit byggd.

Bondgårdarna runt omkring voro få och små, för det mesta hopade i klungor eller byar, så som de blevo liggande tills enskiftet kom ca 20 år senare och gjorde ändring häri. Av gamla handlingar, kartor och teckningar från dessa tider finner man, att ganska mycken skog ännu fanns kvar, men också att trakten var mycket vattensjuk och därför sparsamt uppodlad.

Från detta mycket blygsamma lilla fiskeläge och den förhållandevis fattiga trakten har under de gångna 150 åren framvuxit en stad så som vi se den i dag, välbyggd och modern, rymmande sina 7.000 invånare, och i den kringliggande bygden, intensivt uppodlad, ligga de välbyggda gårdarna och villorna med deras välbärgade befolkning.

I denna utveckling av Höganäs i synnerhet har "Bolaget", med sin år efter år uppväxande verksamhet, varit en kraftigt bidragande orsak.

I jämna steg med "Bolagets" utveckling har också Höganäs gått framåt, tills de båda nu stå trygga och säkra för framtiden. Samarbetet mellan "Bolaget" och samhället har under alla dessa många år alltid varit det bästa.

Jag vill därför nu uttala den förhoppningen, att så i kommande år och sekler också måtte bli fallet. Å Höganäs stads vägnar framför jag, med anledning av jubileet, till Höganäs-Billesholms Aktiebolag stadens hälsning och lyckönskan om fortsatt framgång och utveckling.

Därefter var det direktör Ivar O. Larssons tur att beträda talarstolen. Larsson var bergsingenjör och, bland en rad andra tunga uppdrag, en av SAF:s viktigaste ledargestalter. I likhet med övriga talare vid middagen var han föredömligt kort och koncis. Mat mår inte bra av långa tal!

Höganäs-Billesholm är ett av de få företag i vårt land, som var en industri före industrialismens

tidsålder. Det har deltagit i hela utvecklingen av det fina nätverk, som nu binder och samlar ihop näringslivets krafter. En av de maskor, som därvid i sen tid knutits, är organisationsväsendet på arbetsmarknaden. Först då industrin vuxit till en stormakt och arbetarnas solidaritetssträvanden i samband därmed skapat en kraftig fackföreningsrörelse, gavs en impuls åt arbetsgivarna till en motsvarande samverkan. Redan när Svenska Arbetsgivareföreningen år 1902 grundades, var Billesholm-Bjuf med; kort därefter anslöto sig Höganäsverken och de övriga företag, som tillsammans bilda denna stolta koncern, vilken idag är en av Arbetsgivareföreningens största delägare. Men ej endast bland de största. Den har med klokt besinnande av arbetsgivarens enskilda och allmänna förpliktelser till fullo insett, att en grundläggande faktor i modern industri är ett förtroendefullt samarbete mellan arbetsgivare och arbetare. Jag vill som arbetsgivaridans representanter i detta arbete erinra om Åke Nordenfelt, Victor Schwartz, Knut Jakob Beskow, Ragnar Blomquist och den man, som nu leder koncernens öden, Per Egon Gummesson, på arbetarsidan framträder främst Elof Johansson och efter honom ombudsmännen Lindell och Svensson, som gått i hans skola och fullföljt de goda traditioner han skapat som arbetarledare.

Viljan till samförstånd har satt sin prägel på de mångfaldiga förhandlingar om kollektivavtal, som under årens lopp ägt rum mellan arbetsgivare och arbetare samt deras organisationer. Visserligen är förhandlingen ofta en strid och skarpa hugg växlas, men vapnen ha inte alltid varit blanka, och det slutliga resultatet har, såvitt jag kunnat bedöma, blivit uppgörelser, som tillgodosett bägge parternas intressen, och sålunda skänkt den nödvändiga arbetsron åt företaget och givit arbetarna en välförtjänt inkomst.

Det tillkommer ej mig att söka skildra Höganäs-Billesholms storartade utveckling under de gångna 200 åren, hur det förenat gott material med det

bästa av svensk arbetsduglighet, teknisk skicklighet och administrativ förmåga till en produktion, som hedrar sig vare den stannar inom landet eller går ut på världsmarknaden. Jag har endast velat betona en sida av bolagets mångsidiga verksamhet: dess verkan i arbetsgivarnas organisation. Bolagsledningen har därvid genom sina kloka och vidsynta förfaranden slagit en brygga mellan nutid och framtid och i hög grad befrämjat ej endast företagets egna intressen och därmed dess talrika tjänstemanna och arbetarkårers utan den svenska industrins i sin helhet. Höganäs-Billesholm har varit föredöme för andra arbetsgivare, tillvunnit sig dessas stora aktning och gjort sig förtjänt av arbetsgivarorganisationens uppriktiga erkänsla.

Det är mig därför en stor glädje och ära att vid denna högtid till den jubilerande delägaren i Arbetsgivareföreningen framföra föreningens hjärtliga hyllning och tack för mångårigt trofast samarbete tillika med föreningens varma tillönskan om fortsatt framgång i koncernens växande och allt rikare förgrenade verksamhet efter de linjer, som dragits upp med sådan framsynthet och framåtanda.

För Höganäs-Billesholms A.B. och dess fortsatta framgång utbringar jag ett fyrfaldigt leve. Leve det!

Näste talare var förbundsordförande i Svenska grov och fabriksarbetarförbundet, Ernst Falk.

Mina damer och herrar!

Tiden rinner fort undan, vilket i all synnerhet återspeglas i de förändringar som försiggå på förhållandet mellan arbetsmarknadens två parter, arbetsgivaren och arbetaren. Det skulle säkerligen vara fullständigt otänkbart för endast ett 25-tal år tillbaka att arbetarnas organisation skulle bli inbjuden att låta sig representeras vid en jubileumshögtid som denna. Då nu så skett vill jag passa på tillfället att till bolagets ledning framföra ett hjärtligt tack härför med uttalande av den förhoppningen att den vilja till samförstånd som spårats under de senare åren, måtte ytterligare utvecklas

till båtad för båda parter.

Höganäs-Billesholms Aktiebolag har såsom arbetsgivare i vissa avseenden varit föregångare beträffande förhållandet till sina arbetare. Ledningen kom ganska snart underfund med att ett tillfredsställande resultat av arbetet icke enbart var beroende på en kunnig arbetsledning utan i minst lika hög grad på att man även hade en villig och kunnig arbetarekår. För att få fram denna måste vissa åtgärder vidtagas i syfte att bereda arbetarna en viss trevnad och trygghetskänsla i sin anställning. I detta syfte uppfördes efter dåtida förhållanden trevliga och ändamålsenliga arbetarebostäder samt utbetalades mindre pensioner åt de gamla och utslitna arbetarna. Att detta haft sin inverkan med avseende på arbetarnas kvarblivande i företaget torde den i dag företagna omfattande medaljutdelningen för långvarig och trogen tjänst ge ett fullt klart bevis för. Jag vill passa på tillfället att uttala min organisations tillfredsställelse över det sätt på vilket pensionsfrågan för arbetarna nyligen löstes, varigenom pensionen dels förändrat karaktär och dels ordnats på ett för arbetarna mera betryggande sätt. Om man på en dag som denna skulle framföra några speciella önskemål skulle det närmast bli en vördsam hemställan till bolagets ledning att se till att de här befintliga naturrikedomarna icke för tillfällig vinning på ett otillbörligt sätt skövlas. Det är ett ansvar som påvilar dem, som satts att leda arbetet på exploateringen av rikedomar som naturen ger och är jag förvissad om att den nuvarande arbetsledningen känner sitt ansvar härför och bedriver arbetet på ett så ändamålsenligt sätt att det i största möjliga utsträckning kommer att ge arbete och utkomst för alla i företaget anställda. Samtidigt som jag ännu en gång framför Sv. Grov och Fabriksarbetareförbundets hjärtliga tack till Bolagets styrelse för den vänliga inbjudan att övervara jubileumsfesten framför jag förbundets lyckönskan till bolaget för tid som gått och önskar jag företaget lycka för framtiden.



Till jubileet hade kommit en hel del gåvor vilka kunde beses på presentbordet.

Slutligen var turen kommen till det lokala fackets representant, Hugo Johansson.

När i dag det populärt kallade Höganäsbolaget firar sitt etthundrafemtio och tvåhundra års jubileum kan det kanske inte skada att låta tanken glida tillbaka till omkring tiden av sekelskiftet eller den tid när organisationen började ta allt fastare former i det Skånska gruvdistriktet.

Den dåvarande ledningen för Höganäsbolaget såg inte med blida ögon att organisationen växte sig allt starkare och starkare utan försökte med alla till buds stående medel att slå sönder arbetarnas organisationer vilket även vid vissa tillfällen lyckades. Men dessa gamla och grånade arbetare som i dag får vara med om att fira Höganäsbolagets jubileum och under de gångna 40 åren ha visat prov på ett ihärdigt och idogt arbete i bolagets tjänst ha även visat sin ihärdighet inom organisationens område, jag vill därför taga tillfället i akt och uttala en särskild eloge för dessa grånade män för deras ihärdiga och fruktbringande arbete för organisationen. Det är min fulla övertygelse att lika hatad som organisationen var omkring sekelskiftet lika outhärlig är den i våra dagar för båda parter. Man skulle vid detta tillfälle kunna säga att Höganäsbolaget är både gammalt och ungt. Gammalt därför att 200 år för oss är en lång tid. Ung därför att den verkställande ledningen för bolaget i nuvarande stund förstår att på ett rätt sätt tillgodogöra

sig den maskinella förbättringen som överhuvudtaget står till buds.

De sista åren i bolagets historia har även kännetecknats för en genomgripande rationalisering som varit på både ont och gott för arbetarna Jag vill här även peka på vilken nytta samarbetet mellan bolagsledningen och organisationen har varit. Jag kan därför än en gång ännu mera styrkt påstå att organisationen i våra dagar är lika nödvändig för båda parter. Om jag nu till sist vid detta tillfälle skulle uttala ett önskemål så är detta att de maskinella förbättringarna blir ännu mera omfattande detta för att underlätta det förut hårda arbetet och samtidigt höja arbetarnas levnadsstandard.

Till sist vill jag i förhoppning om att Höganäsbolaget går ljusare tider till mötes föreslå att vi alla utbringa ett fyrfaldigt leve för Höganäsbolagets framgång därför, att när bolaget har goda tider är det goda tider för arbetarna.

Efter banketten fortsatte söndagens festligheter med underhållning och dans långt ut på natten och som avslutning avbrändes ett praktfullt fyrvereri.

Dagen därpå fylldes åter den stora järnsvampladan med gäster. Då var det cirka 550 tjänstemän och förmän med damer som intog en festmåltid med musik och givetvis tal. Bland talarna märktes, förutom Gummeson, överingenjör M. Swanberg, verkmästare A. P. Nyman och doktor G. Alling under överseende av toastmastern, kamrer B. Börjesson.

Det här skildrade jubileet, liksom invigningen av Höganäs flygplats (Se rapport 12) är exempel på den ledarstil som Gummeson representerade. Han såg vikten av att ha "folket" med sig i utvecklingen av bolaget från stenkol och lera till metallurgisk industri.

